

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Я. П. Дубініна

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ

Методичні вказівки
до практичних занять
для студентів спеціальності 231 «Соціальна робота»

ОДЕСА
ВИДАВНИЦТВО «ДРУК ПІВДЕНЬ»
2018

УДК 364.04
Д792

Рекомендовано до друку Вченою радою
ФПРС ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 3 від 12.12.2018 р.

Рецензенти:

Т. П. Хлівнюк, кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри соціальних теорій ФПРС ОНУ імені І. І. Мечникова;

М. К. Кременчуцька, кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної допомоги та практичної психології ФПРС ОНУ імені І. І. Мечникова.

Укладач:

Я. П. Дубініна, старший викладач кафедри соціальної роботи ФПРС ОНУ імені І. І. Мечникова.

Дубініна Я. П.

Д792 Система організації соціальних служб : методичні вказівки до практичних занять для студентів спеціальності 231 «Соціальна робота» / Я. П. Дубініна. – Одеса : Видавництво «Друк Південь», 2018. – 58 с.

УДК 364.04

© Дубініна Я. П., 2018
© Видавництво «Друк Південь», 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	4
<i>Модуль 1.</i>	
Теоретико-методологічні основи організації роботи соціальних служб	10
<i>Модуль 2.</i>	
Практична реалізація роботи в соціальних службах (технології, основні напрями)	25
Змістовні модулі для самостійної роботи.....	50
Перелік питань до модульного контролю	51
Навчально- методичні матеріали з дисципліни	54

ВСТУП

Навчальна дисципліна **«Система організації соціальних служб»** є одним з важливих напрямів підготовки фахівців в галузі соціальної роботи. Опанування системи теоретичних і практичних знань, що передбачені змістом даної дисципліни, є обов'язковою умовою підготовки спеціалістів до якісного виконання професійних обов'язків.

Інформаційне суспільство з його високими технологіями сприяє суттєвому переосмисленню сутності, спрямованості та змісту соціальної роботи, продовженню пошуку зв'язків науки, практики та життя. Соціальна робота все більше має можливостей щодо підтримки та надання допомоги усім нужденним. Проблема роботи з населенням, яке звернулося по допомогу вирішується створенням спеціалізованих соціальних служб. Саме ці служби спроможні надати висококваліфіковану і екстрену допомогу в складних життєвих ситуаціях.

У сфері надання соціальних послуг триває масштабна реформа, яка передбачає суттєві зміни в організації роботи соціальних служб. Змінюється характер відносин з отримувачами соціальних послуг, працівниками, партнерами та іншими зацікавленими сторонами, приймаються нові документи, що регулюють зміст і процедури цих відносин. Відповідно, виникає потреба у зміні підходів до управління діяльністю соціальних служб.

Опанування матеріалу дисципліни **«Система організації соціальних служб»** передбачає проведення лекційних й практичних занять та виконання завдань індивідуальної самостійної роботи. Характер змісту дисципліни вимагає певної логічної черговості занять. На лекціях студенти отримують основні теоретичні знання з курсу, а на семінарах поглиблено вивчають проблемні (дискусійні) питання.

З метою оптимізації навчального процесу, основний акцент робиться на *самостійній роботі студентів*, яка здійснюється, перш за все, у формі *підготовки та роботи на семінарах*. В процесі підготовки та опрацювання матеріалу практичних занять студенти підкріплюють та систематизують базові знання, вчать самостійно оперувати теоретичними положеннями, поняттями, набувають досвіду викладання та аргументації власної позиції.

На семінарах поглиблюються теоретичні знання студентів, контролюється якість засвоєння матеріалу, формуються вміння працювати з літературою, публічно виступати, самостійно аналізувати соціальні явища та процеси, усвідомлюється практичне значення проблем, що обговорюються.

Кожний план семінару містить *перелік контрольних питань, завдання для самостійної роботи, рекомендовану літературу (основну і додаткову)*. У процесі самостійної роботи студенти за контрольними питаннями проводять самоконтроль своїх знань, опрацьовують основну літературу до теми, роблять реферативні огляди. У ході самих семінарів студенти усно і письмово, зокрема у вигляді тестів, відповідають на контрольні питання, поглиблено аналізують проблемні моменти, висвітлюють основні тези наукових статей. При цьому, основними елементами семінарських занять є *дискусія та формулювання висновків*. Студенти повинні оволодівати умінням аргументовано відстоювати свою позицію. Кожен з модулів має свою форму контролю у вигляді індивідуальних завдань, виконання яких передбачається в письмовій формі з наступним захистом.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «**Система організації соціальних служб**» є принципи організації соціальних служб; головні засади соціальної роботи та перспективи розвитку соціальних служб в Україні; моделі взаємодії та співпраці різноманітних соціальних служб та суб'єктів соціальної роботи на рівні громад; організація надання соціальних послуг, соціальної допомоги і соціальної підтримки населенню в соціальних службах.

Мета вивчення навчальної дисципліни «**Система організації соціальних служб**» полягає в опануванні студентами основ системної організації діяльності соціальних служб; ознайомленні з особливостями та принципами організації соціальної роботи в загальних і спеціалізованих службах; з моделями взаємодії та співпраці різноманітних соціальних служб та суб'єктів соціальної роботи.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є ознайомлення студентів із теоретико-методологічними основами організації роботи в соціальних службах; розгляд інноваційних

технологій в роботі соціальних служб; формування навика визначення пріоритетності завдань спеціалізованих служб; озброєння вміннями та навичками проектування та надання допомоги особам, які перебувають у складній життєвій ситуації, з урахуванням потенціалу існуючих соціальних служб.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- ▲ правові і теоретичні засади створення та функціонування соціальних служб в Україні;
- ▲ організаційні засади діяльності спеціалізованих соціальних служб;
- ▲ методи та форми профілактично-корекційної, лікувально-оздоровчої та реабілітаційної роботи із різними категоріями населення в умовах спеціалізованих служб;
- ▲ технології, форми і методи роботи соціальних служб;
- ▲ форми та принципи взаємодії соціальних служб у вирішенні проблем, що зумовлюють складні життєві обставини;

вміти:

- ▲ самостійно аналізувати та застосовувати нормативно-правові документи у сфері соціального захисту та підтримки населення;
- ▲ використовувати знання законодавства з соціальної роботи, захисту прав та соціальних послуг під час визначення мети та завдань соціальних служб в Україні;
- ▲ орієнтуватися у ресурсах, якими володіють соціальні служби для здійснення посередницької діяльності у ході вирішення конкретних практичних проблеми;
- ▲ планувати надання допомоги та підтримки особам, що перебувають у складних життєвих обставинах, з урахуванням потенціалу існуючих соціальних служб;
- ▲ визначати критерії ефективності управління та роботи соціальної служби;
- ▲ вміти організувати та координувати роботу соціальної служби, управляти персоналом;
- ▲ створювати інноваційні моделі надання соціальних послуг різним категоріям клієнтів.

Компетенції, що формуються в результаті освоєння дисципліни «Система організації соціальних служб»:

- здатність формувати інформаційно-ресурсну базу для вирішення професійних завдань
- користуватися законодавчими актами при наданні соціальної допомоги
- організовувати та координувати соціальну роботу з окремими особами та групами осіб
- сприяти інтеграції діяльності різних державних і громадських організацій та закладів з надання необхідного соціального захисту та допомоги населенню
- оцінювати результати своєї праці і відповідно її коригувати
- аналізувати теоретичні підходи, комунікаційні та практичні моделі соціальної роботи.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		лекції	практичні заняття	самостійна робота
Модуль 1				
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи організації роботи соціальних служб				
Тема 1. Характеристика соціальної роботи як професійної діяльності.	8	2	2	4
Тема 2. Місце соціальних служб у системі сучасної державної політики.	8	2	2	4
Тема 3. Організаційні засади соціального забезпечення.	8	2	2	4
Тема 4. Мережа соціальних служб в Україні.	8	2	2	4
Тема 5. Структура соціальних служб.	8	2	2	4
Тема 6. Основні засади роботи соціальних служб.	8	2	2	4
Тема 7. Сучасний стан та				

перспективи розвитку системи державних і спеціалізованих служб в Україні.	8	2	2	4
Тема 8. Зміст і організація роботи інтегрованих соціальних служб.	8	2	2	4
Разом за змістовим модулем 1	64	16	16	32
Змістовий модуль 2. Практична реалізація роботи в соціальних службах (технології, основні напрями)				
Тема 1. Загальні стратегії соціальної роботи в соціальних службах.	8	2	2	4
Тема 2. Форми роботи та окремі технології соціальної роботи в соціальних службах.	8	2	2	4
Тема 3. Інноваційні технології в роботі інтегрованих соціальних служб.	8	2	2	4
Тема 4. Основні напрями роботи інтегрованих соціальних служб.	8	2	2	4
Тема 5. Організація соціальної підтримки сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах.	8	2	2	4
Тема 6. Соціальне обслуговування сім'ї, дітей і молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах.	8	2	2	4
Тема 7. Традиційні та інноваційні форми державного влаштування дітей, що потребують соціального захисту.	8	2	2	4
Тема 8. Організація профілактичної роботи в молодіжному середовищі.	8	2	2	4
Тема 9. Розвиток мережі служб невідкладної психологічної допомоги – «Телефон довіри».	8	2	2	4

Тема 10. Особливості використання інтегрованого підходу у наданні соціальних послуг в умовах села (селища).	8	2	2	4
Разом за змістовим модулем 2	80	20	20	40
Усього годин	144	36	36	72

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «Система організації соціальних служб»

Модуль 1. Теоретико-методологічні основи організації роботи соціальних служб

Заняття 1. Характеристика соціальної роботи як професійної діяльності (2 години)

1. Завдання та призначення соціальної роботи.
 2. Суб'єкти та об'єкти соціальної роботи.
 3. Принципи соціальної роботи.
 4. Знання і вміння, функції соціальних працівників.
- Компетентність соціального працівника.
5. Визначення й види соціальних послуг.

Запитання для самоконтролю

- 1 Проаналізуйте сучасні підходи до визначення поняття «соціальна робота».
- 2 В чому полягає значення соціальної роботи на сучасному етапі розвитку українського суспільства?
- 3 Обґрунтуйте необхідність досягнення змін як ключового принципу соціальної роботи.
- 4 Охарактеризуйте основні підходи до визначення об'єктів соціальної роботи.
- 5 Здійсніть порівняльну характеристику понять «об'єкт», «предмет» та «суб'єкт» соціальної роботи.
- 6 Охарактеризуйте предмет соціальної роботи.
- 7 Перерахуйте основні групи суб'єктів соціальної роботи в Україні.
- 8 Що таке «модель спеціаліста»? Для чого вводять дане поняття, в чому його значення для соціальної роботи?
- 9 Які вимоги висуваються до працівників системи соціального захисту населення?

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 1. Розвиток соціальної роботи як професійної діяльності у світі.

2. Соціальна робота в системі гуманітарних знань.
3. Шляхи змін у соціальній сфері та соціальній роботі на шляху України до Європейського Союзу.

2. Складіть рекомендації молодому спеціалісту у сфері соціальної роботи з планування кар'єри.

3. Запропонуйте вправи, процедури або методики з профілактики вигорання соціальних працівників.

Література

1. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. Комплекс / Автор.-упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та інш. / За заг. ред.: І. Д. Зверевої, Ж. В. Петрочко – К.: Фенікс, 2007. - 528 с.
2. Карпенко О.Г. Професійне становлення соціального працівника: Навч.-метод. посіб. – К.: ДЦССМ, 2004. – 164 с.
3. Кривоконь Н.І. Проблеми соціальної роботи та соціальної політики в Україні / Н.І. Кривоконь. – Чернігів: Чернігівський державний технологічний університет, 2012. – 320 с.
4. Методичні рекомендації «Профілактика професійного вигорання працівників соціальної сфери» /За загальною редакцією кандидата медичних наук М.Л. Авраменка – Всеукраїнський центр професійної реабілітації інвалідів – Л.: 2008. - 53 с.

Заняття 2. Місце соціальних служб у системі сучасної державної політики (2 години)

1. Соціальна робота - практичне втілення соціальної політики в соціальній державі.
 2. Соціальна політика держави як стратегія менеджменту соціальної роботи
 3. Основні завдання соціальних працівників в межах реалізації соціальної політики держави в умовах кризи.
3. Соціальна робота як важливий механізм регулювання соціальних відносин в Україні.
4. Формування системи соціальних служб як важливий напрямок соціальної політики в суспільстві.

5. Поняття про соціальну службу. Передумови створення соціальних служб в Україні.
6. Місце соціальних служб в системі соціального захисту.

Запитання для самоконтролю

- 1 Назвіть та коротко охарактеризуйте умови, що впливають на успішність реалізації соціальної політики в державі.
- 2 Здійсніть порівняльну характеристику понять «соціальна робота» та «соціальна політика».
- 3 Для чого потрібно визначення та дотримання соціальних стандартів в країні?
- 4 Перерахуйте основні нормативні документи, що регламентують дії уряду щодо розвитку соціальної сфери.
- 5 Охарактеризуйте зміст соціальної політики держави щодо соціального захисту та соціального страхування на найближчі роки.
- 6 Доведіть важність формування системи соціальних служб в контексті реалізації соціальної політики в суспільстві.
- 7 Охарактеризуйте передумови створення соціальних служб в Україні.
- 8 У чому полягає відмінність між інформаційним забезпеченням соціальної політики та соціальної роботи?

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 1. Проблеми формування соціальної політики в умовах економічної та політичної кризи.
 2. Пріоритетні спрямування соціальної політики держави в умовах економічної кризи.
 3. Соціальні служби в Україні: проблеми та перспективи розвитку.
2. Складіть словник основних термінів теми: *соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальна допомога, соціальна підтримка, соціальна служба, спеціалізована соціальна служба, соціальні служби для молоді, соціальні послуги, складні життєві обставини*. До кожного терміну підібрати 2-3 визначення. З поданих визначень виділити одне, яке на вашу думку найбільш правильно відбиває зміст поняття. Свою думку обґрунтувати.

3. Назвіть рекомендації, які допоможуть соціальним працівникам в умовах протікання економічної та фінансової кризи в країні успішно виконувати діяльність по реалізації соціальної політики.

Література

1. Взаимосвязь социальной работы и социальной политики / Под ред. Ш. Рамон // Пер. с англ. / Под ред. Б. Ю. Шапино. - М., 1997. - 256 с.
2. Кривоконь Н.І. Проблеми соціальної роботи та соціальної політики в Україні / Н.І. Кривоконь. – Чернігів: Чернігівський державний технологічний університет, 2012. – 320 с.
3. Права дитини: сучасний досвід та інновації: Зб. інформ. і метод. матеріалів / Автори-упоряд.: Г. М. Лактіонова, О. Калібаба, Т. Цюман та ін.; За заг. Ред. Г. М. Лактіонової. – К.: Либідь, 2005. – 256 с.
4. Соціальні послуги: 85 питань та відповідей. Проект ТАСІС «Посилення регіональних соціальних служб в Україні». – 2004.

Заняття 3. Організаційні засади соціального забезпечення (2 години)

1. Становлення багатoproфiльної функціонально-організаційної структури надання соціальних послуг.
2. Управління соціальною роботою. Менеджмент соціальної роботи.
3. Функції менеджменту соціальної роботи: планова функція, організаційна функція, мотиваційна функція, контрольна функція, координаційна функція.
4. Нормативна база соціальної роботи в Україні. Чинне законодавство про соціальну роботу в Україні: Конституція України, Закон України «Про соціальні послуги», Сімейний кодекс України, Закон України «Про місцеве самоврядування», Закон України «Про попередження насильства в сім'ї», Закон України «Про охорону дитинства», Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування».

5. Соціальна служба у взаємозв'язку компонентів визначення мети та проектування соціальної роботи.
6. Зв'язок і взаємодія органів соціальної роботи (відомств і соціальних служб).

Запитання для самоконтролю

- 1 Розкажіть про систему менеджменту сучасної соціальної роботи.
- 2 Перерахуйте функції менеджменту соціальної роботи. Опишіть багатoproфільність функціонально-організаційної структури надання соціальних послуг в Україні.
- 3 Проаналізуйте нормативну базу соціальної роботи в Україні.
- 4 Розкрийте зв'язок і взаємодію органів соціальної роботи.
- 5 Доведіть, чому соціальні служби вважають основою системи соціального обслуговування.
- 6 Порівняйте основні ознаки професійної діяльності менеджерів та професіоналів (спеціалістів) соціальної роботи.
- 7 Чому соціальну службу часто характеризують як інноваційну організацію? Можливо, ця характеристика потребує і певного інноваційного менеджменту?
- 8 Наведіть приклад менеджерського циклу вирішення соціальної проблеми.
- 9 Які функції менеджменту визначають Вашу (умовну) соціальну службу?
- 10 Які індикатори доцільно, на Ваш погляд, використовувати при оцінці персоналу соціальних служб?
- 11 Аргументуйте необхідність практичного навчання для соціальних працівників.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 1. Соціальні служби — основа системи соціального обслуговування.
 2. Методичні рекомендації з управління діяльністю соціальних служб.
 3. Інструменти менеджменту соціальної роботи.
 4. Вимоги до управлінських рішень у соціальній службі.
2. З'ясуйте, які недержавні установи соціальної допомоги

(кадрові агентства, кризові центри тощо) існують у вашому місті. Проведіть дослідження діяльності однієї з них, орієнтоване на аналіз наступних питань:

- а) якою мірою діяльність установи відповідає професійним настановам і вимогам соціальної роботи;
- б) чи існують професійні зв'язки (обмін досвідом, партнерство, навчання тощо) між подібними установами і державними організаціями та органами управління соціальною роботою;
- в) наскільки актуальний для даної установи розвиток таких зв'язків;
- г) збігаються принципи управління в цій системі з відповідними принципами у державній системі установ соціальної допомоги.

Література

1. Інноваційні моделі соціальних послуг: Проекти Українського фонду соціальних інвестицій / За ред. Н. В. Кабаченко. – К.: ЗАТ „ВПОЛ”, 2006. – 320 с.
2. Кривоконь Н.І. Проблеми соціальної роботи та соціальної політики в Україні / Н.І. Кривоконь. – Чернігів: Чернігівський державний технологічний університет, 2012. – 320 с.
3. Соціальні послуги: 85 запитань та відповідей. Проект ТАСІС «Посилення регіональних соціальних служб в Україні». – К., 2006. – 72 с.
4. Управління діяльністю соціальних служб: метод. посібник [авт. Кол. : Н. Гусак, Н. Кабаченко, В. Назарук, К. Савчук, О. Савчук, Л. Скоропада, Л. Чорній] / упорядн.-заг. ред. О. Іванова, Н. Гусак ; ПРООН в Україні, Проект «Підтримка реформи соціального сектору в Україні». – К. : К.І.С., 2013. – 178 с.

Заняття 4. Мережа соціальних служб в Україні (2 години)

1. Сутність соціального обслуговування і соціальні служби. Поняття «соціальні служби», «спеціалізовані соціальні служби».
2. Процес становлення та формування соціальних служб.
3. Класифікація організацій, причетних до розв'язання соціальних проблем в Україні.
4. Мережа спеціалізованих формувань в соціальній сфері.

5. Етапи становлення спеціалізованих соціальних служб в Україні.

Запитання для самоконтролю

- 1 Дайте визначення понять «соціальні служби», «спеціалізовані соціальні служби».
- 2 Розкрийте особливості становлення та формування соціальних служб в Україні.
- 3 Які організації складають систему служб соціальної роботи в структурі Міністерства молоді та спорту України?
- 4 Перерахуйте та охарактеризуйте служби соціальної роботи Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України.
- 5 Місце і роль реабілітаційних центрів у вирішенні проблеми соціальної політики в Україні.
- 6 Фонди соціальної допомоги та захисту людей похилого віку та інвалідів.
- 7 Пенсійний фонд. Завдання, форми і методи роботи.
- 8 Основні завдання діяльності дружніх клінік для сім'ї та молоді.
- 9 Роль соціальних центрів матері та дитини в допомозі сім'ям і дітям.
- 10 Соціальні служби та центри для осіб, які постраждали від насилля.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 1. Спеціалізовані служби за рубежом: організаційні принципи, напрями та методи роботи.
 2. Принципи ефективної соціальної служби.
 3. Діяльність приватних соціальних служб.
 4. Служби соціальної роботи в системі органів Міністерства Внутрішніх Справ України.
 5. Діяльність служб у справах неповнолітніх. Приймальники-розподільники, їх місце і значення у практиці здійснення соціальної роботи.
 6. Діяльність Центрів для ВІЛ - інфікованих.
 7. Соціальна допомога Центрів реінтеграції бездомних громадян.

2. Використовуючи статистичні дані, складіть діаграму зміни рівня безробіття в місті (регіоні) за останні кілька років. Оцініть, наскільки впливають заходи, що вживаються службою зайнятості (організація перепідготовки, перенавчання та ін.), на його динаміку.

Література

1. Лукашевич М. П. Соціальна робота (теорія і практика): Підручник / М. П. Лукашевич, Т. В. Семигіна. – К.: Каравела, 2011. – 368 с.
2. Нові моделі соціальних служб для сім'ї і дітей: напрями, форми і методи роботи: Методичні матеріали для тренера / Авт.-упор. І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, О. А. Лещенко, Л. О. Ніколаєнко, О. В. Павлик, Л. І. Стрига, Н. В. Татарчук; За заг. ред. І. Д. Зверевої. – К., 2007.
3. Тимошко Г. М. Організація діяльності державних і спеціалізованих служб : навчальний посібник / Г. М. Тимошко. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. – 248 с.
4. Управління діяльністю соціальних служб: метод. посібник [авт. Кол. : Н. Гусак, Н. Кабаченко, В. Назарук, К. Савчук, О. Савчук, Л. Скоропада, Л. Чорній] / упорядн.-заг. ред. О. Іванова, Н. Гусак ; ПРООН в Україні, Проект «Підтримка реформи соціального сектору в Україні». – К. : К.І.С., 2013. – 178 с.

Заняття 5. Структура соціальних служб (2 години)

1. Соціальні служби: типи, структура, особливості функціонування.
2. Види соціальних служб та їх призначення і форми підпорядкування.
3. Відомча структура соціальних служб. Міністерства і відомства, які здійснюють соціальну роботу.
4. Міжвідомча і секторальна співпраця у сфері здійснення соціальної роботи.
5. Громадські та благодійні організації в системі соціальної роботи (ресурсне забезпечення).

Запитання для самоконтролю

- 1 Чим забезпечується системність та комплексність системи соціального захисту?
- 2 Класифікуйте соціальні служби, визначте їх призначення і форми підпорядкування.
- 3 Розкрийте особливості відомчої структури соціальних служб.
- 4 Опишіть міжвідомчу і секторальну співпрацю у сфері здійснення соціальної роботи.
- 5 Покажіть місце та роль громадських та благодійних організацій в системі соціальної роботи.
- 6 Перерахуйте напрями оцінювання соціальної роботи в центрах соціальних служб для сім'ї дітей та молоді.
- 7 Створення яких соціальних служб, соціальних програм для жінок, на Вашу думку, є нагальною потребою у Вашому регіоні?
- 8 Обґрунтуйте необхідність розвитку соціальних служб на підприємствах.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 1. Програма соціальної служби.
 2. Організація соціальної допомоги в недержавних соціальних службах.
 3. Сутність державно-правових засад роботи спеціалізованих соціальних служб.
 4. Роль Центрів зайнятості в соціальній допомозі безробітним.
 5. Соціальна політика в Україні щодо міграції.
2. Розробіть конкретну оригінальну ідею профілактики (або протидії вживанню) тютюнопаління серед певної категорії населення.
4. Розробіть план-проект роботи групи соціальної допомоги (самопомоги) ВІЛ - інфікованим під керівництвом спеціаліста по груповій соціальній роботі. В якості об'єкта виберіть проблему із області соціальних відносин (сімейних, професійних, побутових), освіти, соціально-вікову, соціально-медичну та ін.

Література

1. Лукашевич М. П. Соціальна робота (теорія і практика): Підручник / М. П. Лукашевич, Т. В. Семигіна. – К.: Каравела, 2011. – 368 с.
2. Тимошко Г. М. Організація діяльності державних і спеціалізованих служб : навчальний посібник / Г. М. Тимошко. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. – 248 с.
3. Управління діяльністю соціальних служб: метод. посібник [авт. Кол. : Н. Гусак, Н. Кабаченко, В. Назарук, К. Савчук, О. Савчук, Л. Скоропада, Л. Чорній] / упорядн.-заг. ред. О. Іванова, Н. Гусак ; ПРООН в Україні, Проект «Підтримка реформи соціального сектору в Україні». – К. : К.І.С., 2013. – 178 с.

Заняття 6. Основні засади роботи соціальних служб (2 години)

1. Соціальна служба як інституціональний комплекс.
2. Напрями діяльності та основні характеристики соціальних служб: цільове призначення, сфери існування, специфіка контингенту клієнтів соціальних служб.
3. Організаційна структура соціальної служби.
4. Організація процесу надання соціальних послуг згідно із державними стандартами.
5. Використання інформаційних технологій в діяльності соціальних служб.
6. Оцінка персоналу організацій, що надають соціальні послуги в Україні.

Запитання для самоконтролю

- 1 Класифікуйте категорії отримувачів соціальних послуг.
- 2 Розкрийте техніку “Ведення випадку отримувача соціальних послуг”.
- 3 Перерахуйте вимоги до Індивідуального плану надання соціальних послуг.
- 4 Проаналізуйте специфіку проведення супервізії персоналу. Опишіть супервізійний план дій.
- 5 Охарактеризуйте основні вимоги й показники якості соціальних послуг, дотримання яких перевіряється під час проведення моніторингу та оцінки якості соціальної послуги.

- 6 Що таке “фандрейзинг”?
- 7 Що таке волонтерська діяльність та яка її роль у становленні особистості соціального працівника?
- 8 Яким чином реалізується програма залучення волонтерів.
- 9 Чим привабити засоби масової інформації до події в соціальній службі, організації?
- 10 Чи справді соціальним службам, організаціям та програмам необхідно рекламувати свою роботу?
- 11 Як можна визначити доцільність надання інформації широким верствам населення?
- 12 Які складності можуть виникнути в процесі співпраці соціальної служби та засобів масової інформації? Як це може позначитися на ставленні клієнтів до соціальної служби?
- 13 Яким моделям зв'язків із громадськістю та за яких обставин повинні надавати перевагу соціальні служби?

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 - 1 Характеристика складових комунікації в державних та недержавних установах соціальної сфери.
 - 2 Вибір моделі зв'язків із громадськістю для соціальної служби.
 - 3 Комунікативний план соціальної служби.
2. Розробіть схему «Класифікація соціальних служб».
3. Створіть колаж або намалюйте зображення, яке б відтворювало ідею профілактики алкоголізму на кшталт соціальної реклами/банеру. Зображення повинно містити слоган, який би відображав його зміст.

Література

1. Інформування населення про соціальні та реабілітаційні послуги: методичний посібник / Тетяна Семігіна, Ганна Коришова, Олена Іванова; проект ПРООН «Підтримка реформи соціального сектору в Україні». – К. : К.І.С., 2013. – 104 с.
2. Песоцька О.П., Дєдов Є.Г. Менеджмент соціальної роботи: навч. посіб. студ. Спец. «Соціальна робота», «Соціальна

педагогіка» / О.П. Песоцька, Є.Г. Дедов – Луганськ: Альма-матер, 2012. – 110с.

3. Тимошко Г. М. Організація діяльності державних і спеціалізованих служб : навчальний посібник / Г. М. Тимошко. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. – 248 с.
4. Соціальна робота: Менеджмент соціальної роботи: Навчальний посібник. – К.: ДЦССМ, 2003//Соціальна робота. Книга 7. – – 276 с.
5. Управління діяльністю соціальних служб: метод. посібник [авт. Кол. : Н. Гусак, Н. Кабаченко, В. Назарук, К. Савчук, О. Савчук, Л. Скоропада, Л. Чорній] / упорядн.-заг. ред. О. Іванова, Н. Гусак ; ПРООН в Україні, Проект «Підтримка реформи соціального сектору в Україні». – К. : К.І.С., 2013. – 178 с.
6. Управлінські аспекти соціальної роботи: Курс лекцій. К.: МАУП, 2002. 376 с.
7. Шендеровський К.С. Управління соціальною роботою з дітьми та молоддю. Менеджмент соціальної служби. Навч.-метод, збірка для спеціалістів соціальної роботи. - К., 2002. - 154 с.

Заняття 7. Сучасний стан та перспективи розвитку системи державних і спеціалізованих служб в Україні (2 години)

1. Місце соціальних служб у теорії і практиці соціальної роботи.
2. Мережа організацій, причетних до розв'язання соціальних проблем в Україні.
3. Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді як суб'єкти реалізації соціальної політики.
4. Поняття про державний соціальний стандарт соціальної роботи з дітьми, молоддю та різними категоріями сімей.
5. Діяльність інтегрованих соціальних служб у контексті державної політики щодо забезпечення прав дітей.

Запитання для самоконтролю

- 1 Проаналізуйте особливості та проблеми розвитку соціальної роботи в Україні.
- 2 Розкрийте місце соціальних служб у теорії і практиці соціальної роботи.

- 3 Перерахуйте основні організації, причетні до розв'язання соціальних проблем в Україні.
- 4 В чому полягає зміст інтегрованого (системного) підходу в сучасній соціальній роботі?
- 5 Охарактеризувати організаційно-технологічну основу створення спеціалізованих соціальних формувань.
- 6 Опишіть державний соціальний стандарт соціальної роботи з дітьми, молоддю та різними категоріями сімей, охарактеризуйте його складові.
- 7 Порівняйте характеристики державної та приватної соціальних служб, визначте сильні та слабкі сторони комбінування ознак різних стратегій, типів управління.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 1. Соціальні послуги, що надаються психолого-медико-педагогічними консультаціями.
 2. Соціальні послуги, що надаються психологічною службою системи освіти України.
 3. Здобутки і проблеми соціальної роботи в загальноосвітніх закладах.
 4. Спеціалізовані школи-інтернати для дітей з різними видами захворювань.
2. Напишіть есе: Що перешкоджає розвиткові в Україні недержавних соціальних служб?
3. Зробіть аналіз діяльності спеціалізованих служб країн світу (за вибором) за основними напрямками діяльності. Заповнити таблицю за такою схемою:

Назва спеціалізованих соціальних служб	Назва країни	Напрями діяльності	Характеристика діяльності (форми, методи, технології, критерії оцінки)

Література

1. Кривоконь Н.І. Проблеми соціальної роботи та соціальної політики в Україні / Н.І. Кривоконь. – Чернігів: Чернігівський державний технологічний університет, 2012. – 320 с.
2. Нові моделі соціальних служб для сім'ї і дітей: напрями, форми і методи роботи: Методичні матеріали для тренера / Авт.-упор. І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, О. А. Лещенко, Л. О. Ніколаєнко, О. В. Павлик, Л. І. Стрига, Н. В. Татарчук; За заг. ред. І. Д. Зверевої. – К., 2007.
3. Соціальні служби – родині: розвиток нових підходів в Україні. (Перевидання) / за ред. І. М. Григи, Т. В. Семигіної. – К., 2003. – 128 с.
4. Тимошко Г. М. Організація діяльності державних і спеціалізованих служб : навчальний посібник / Г. М. Тимошко. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. – 248 с.

Заняття 8. Зміст і організація роботи інтегрованих соціальних служб (2 години)

1. Розвиток інтегрованих соціальних служб як інноваційної моделі надання соціальних послуг населенню.
2. Клієнти інтегрованих соціальних служб. Поняття складних життєвих обставин.
3. Функціонально-змістовна модель роботи інтегрованих соціальних служб. Загальна характеристика основних компонентів функціональнозмістовної моделі: мета, завдання, принципи, клієнти, соціальні інституції, технології, напрями, форми, методи.
4. Механізми, що забезпечують ефективність роботи інтегрованих соціальних служб.

Запитання для самоконтролю

- 1 В чому полягає зміст інтегрованого (системного) підходу в сучасній соціальній роботі?
- 2 Охарактеризуйте “Ведення випадку” як ключову технологію роботи інтегрованих соціальних служб (принципи, цілі, моделі, етапи).
- 3 Розкрити основні напрями роботи інтегрованих соціальних служб.

- 4 У чому полягає ефективність діяльності інтегрованих соціальних служб у контексті державної політики щодо забезпечення прав дітей?

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 1. Найважливіші напрямки сучасної соціальної роботи.
 2. Гейткіпінг як сучасна міжнародна фундаментальна технологія соціальної роботи із вразливими дітьми та сім'ями.
 3. Мобілізація ресурсів громади щодо підтримки сімей із дітьми.
2. Ознайомтеся з посадовими інструкціями та функціональними обов'язками фахівців спеціалізованих соціальних служб (у рамках Проекту ЄС «Розвиток інтегрованих соціальних служб для вразливих сімей і дітей»).
3. Зробіть оцінку можливостей спеціалізованих формувань, консультативних пунктів, які працюють за певним напрямом (на основі власного досвіду).

Література

1. Інновації у соціальних службах / За ред. Т. В. Семигіної. – К.: Пульсари, 2002. – 94 с.
2. Інноваційні моделі соціальних послуг: Проекти Українського фонду соціальних інвестицій / За ред. Н. В. Кабаченко. – К.: ЗАТ „ВІПОЛ”, 2006. – 320 с.
3. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. Комплекс / Автор.-упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та інш. / За заг. ред.: І. Д. Зверевої, Ж. В. Петрович – К.: Фенікс, 2007. – 528 с.
4. Програма підготовки соціальних працівників інтегрованих соціальних служб / За заг. Ред. І. Д. Зверевої, В. О. Кузьмінського, І. Саммон – К.: ПБО «Кожній дитині» в Україні, 2006. – 34 с.

Модуль 2. Практична реалізація роботи в соціальних службах (технології, основні напрями)

Заняття 1. Загальні стратегії соціальної роботи в соціальних службах (2 години)

1. Стратегії втручання – загальні підходи до процесу надання допомоги в соціальній роботі.
2. Основні стратегії втручання в соціальній роботі, їх характеристика:

2.1. Стратегії прямого втручання (догляд, ведення випадку, соціально-психологічне консультування, навчання (наставництво), зміна поведінки).

2.2. Стратегії комбінованого (проміжного) втручання (фасилітація, вулична робота, активізація/мобілізація, представництво і захист інтересів, експертне консультування, допомога іншим фахівцям).

2.3. Стратегії втручання, спрямовані на зміну систем, з якими взаємодіє клієнт (планування, адміністрування соціальних закладів, збирання даних і управління ними, оцінювання/дослідження).

3. Основні детермінанти вибору стратегії втручання.
4. Значення контексту конкретної ситуації для визначення стратегії (ретельне виявлення проблем, потреб та очікувань клієнтів, обставин, що спричинили їх).

Запитання для самоконтролю

- 1 Розкрийте сутність поняття «стратегії втручання в соціальній роботі».
- 2 Охарактеризуйте стратегії прямого втручання, мету їх використання, ролі соціальних працівників, інструментарій спеціалістів.
- 3 Опишіть стратегії комбінованого (проміжного) втручання, розкрийте їх інноваційний характер.
- 4 Поясніть, чому планування є невід’ємною складовою всіх стратегій.
- 5 Яким чином стратегія адміністрування соціальних закладів дозволяє оцінити ефективність, оперативність (своєчасність) надання послуг соціальною службою?

- 6 Покажіть роль стратегії оцінювання /дослідження у плануванні роботи, наданні послуг, використанні ресурсів соціальної служби.
- 7 За яких умов спеціалісти соціальної служби можуть спеціалізуватися на одній із стратегій?
- 8 Чим зумовлено виникнення нових стратегій (методів, технологій) соціальної роботи?
- 9 Від яких факторів залежить вибір стратегії втручання?

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 1. Найважливіші напрямки сучасної соціальної роботи.
 2. Особливості взаємодії в соціальній роботі.
 3. Урядові програми, що спрямовані на покращання демографічної ситуації.
 4. Соціальна робота з «дітьми вулиці» як інноваційна технологія.
2. Охарактеризуйте професійні ролі соціальних працівників.
3. Підготуйте сценарій тренінгового заняття на тему: «Формування навичок усвідомленого батьківства та ранній розвиток дитини».
4. Опрацюйте досвід спеціалістів спеціалізованих формувань з дітьми та молоддю з ризиковою поведінкою. Заповнити таблицю:

Зміст досвіду ССМ	Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	Спеціалізований заклад соціального спрямування	Спеціалізоване формування
Програми			
Напрями			
Форми			
Методи та методики			

Література

1. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. Комплекс / Автор.-упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверєва, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та інш. / За заг. ред.: І. Д. Зверєвої, Ж. В. Петровича – К.: Фенікс, 2007. – 528 с.
2. Клієнти спеціалізованої служби «Родина»: Бібліотека соціального працівника. – Тернопіль, 2003. – 20 с.
3. Кривоконь Н.І. Проблеми соціальної роботи та соціальної політики в Україні / Н.І. Кривоконь. – Чернігів: Чернігівський державний технологічний університет, 2012. – 320 с.
4. Технологія роботи з різними категоріями клієнтів центрів соціальних служб для молоді (методичний посібник) / С. В. Толстоухова, О. О. Яременко, О. В. Вакуленко та ін. – К.: Державний центр соціальних служб для молоді, Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003. – 88 с.

Заняття 2. Форми роботи та окремі технології соціальної роботи в соціальних службах (2 години)

1. Інтегративний характер теорії та практики соціальної роботи та питання класифікації методів соціальної роботи.
2. Соціальні технології та технології соціальної роботи.
3. Спеціальні методи соціальної роботи.
4. Організаційні (адміністративні), соціально-економічні, педагогічні методи.
5. Соціологічні та інноваційні методи та технології.
6. Індивідуальна та групова форма роботи, види груп в практиці соціальної роботи.
7. Метод роботи в громаді.

Запитання для самоконтролю

1. Які фактори визначають специфіку сучасної методології соціальної роботи?
2. Дайте визначення поняття «метод соціальної роботи».
3. Назвіть основні класифікаційні ознаки систематизації методів соціальної роботи.

- 4 Розкрийте взаємозв'язок понять «методи соціальної роботи», «технології соціальної роботи», «форми соціальної роботи». Розробіть структурно-логічну схему цих взаємозв'язків.
- 5 Запропонуйте визначення і дайте характеристику спеціальних методів соціальної роботи.
- 6 Від яких чинників залежить ефективність використання того чи іншого методу соціальної роботи?

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 1. Особливості побудови та реалізації психопрофілактичних програм в молодіжному середовищі.
 2. Волонтерські організації регіону: досвід роботи та проблеми функціонування.
 3. Аналіз діяльності спеціалізованих служб країн світу (за вибором) за основними напрямками діяльності.
2. Заповніть таблицю, користуючись матеріалами практичного та лекційного занять:

Методи соціальної роботи	Соціальні групи, клієнти	Соціальні установи, соціальні працівники	Орієнтовні форми роботи

3. Розробіть орієнтовну тематику тренінгових занять для батьків, які виховують дітей раннього віку.
4. Розробіть модель ведення випадку.
5. Запропонуйте тематику інтерактивних дискусій, круглих столів та семінарів для мультидисциплінарних груп фахівців, що працюють в кризових центрах.

Література

1. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та учнівською молоддю в територіальній громаді: теоретико-методичні основи. – К.: Наук. світ, 2006. – 363 с.

2. Громада як осередок соціальної роботи з дітьми та сім'ями: Метод. матеріали для тренера / О. В. Безпалько та ін.; Під заг. ред. І. Д. Зверевої. – К.: Наук. світ, 2004. – 69 с.
3. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. Комплекс / Автор.-упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та інш. / За заг. ред.: І. Д. Зверевої, Ж. В. Петрович – К.: Фенікс, 2007. - 528 с.
4. Оцінювання потреб клієнтів соціальних служб: методичні рекомендації для закладів та установ, що працюють із вразливими групами населення / За ред. Сідельнік Л. Л. – К.: ТОВ «ЛДЛ», 2007.
5. Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проєктів / О. О. Яременко, О. Р. Артюх, О. М. Балакірева та ін. – К.: ДЦССМ, 2002. – 132 с.
6. Семигіна Т. В. Робота в громаді: практика й політика. – К.: Видавничий дім “КМ Академія”, 2004. – 180 с.
7. Технологія роботи з різними категоріями клієнтів центрів соціальних служб для молоді (методичний посібник) / С. В. Толстоухова, О. О. Яременко, О. В. Вакуленко та ін. - К.: Державний центр соціальних служб для молоді, Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003. - 88 с.

Заняття 3. Інноваційні технології в роботі інтегрованих соціальних служб (2 години)

1. Поняття про соціальні технології. Оцінювання як фундаментальна технологія соціальної роботи.
2. Оцінювання потреб дитини та сім'ї. Принципи оцінювання. Компоненти оцінювання. Загальна характеристика типів оцінки: оцінка потреб, оцінка процесу, оцінка результатів (впливу), економічна оцінка. Цикл оцінювання.
3. Оцінка потреб дітей, її предмет та об'єкт. Принципи оцінки. Етапи здійснення оцінки та їх характеристика: експрес-оцінка, початкова оцінка, комплексна оцінка.
4. Стратегія втручання як ефективна технологія надання соціальної допомоги. Типи стратегій втручання.
5. Види стратегії раннього втручання: кризова і термінова. Фази втручання.

6. Місце технології ведення випадку серед інновацій роботи соціальних служб. Мета і завдання ведення випадку. Принципи ведення випадку.

Запитання для самоконтролю

- 1 Перерахуйте методи збору інформації та опишіть стандарти проведення якісного оцінювання та оцінки.
- 2 Охарактеризуйте умови здійснення якісної оцінки потреб та загальні підходи до здійснення оцінки потреб дітей.
- 3 Розкажіть про партнерство і взаємодію з дітьми та дорослими під час проведення оцінки потреб.
- 4 Визначте місце і роль технології ведення випадку серед інновацій роботи інтегрованих соціальних служб.
- 5 Охарактеризуйте технологію ведення випадку як процес, його етапи.
- 6 Перерахуйте типи стратегій втручання в соціальній роботі.
- 7 Охарактеризуйте стратегії раннього втручання.
- 8 Опишіть алгоритм дій соціальних працівників при виявленні випадку жорстокого поводження з дитиною.
- 9 Визначте переваги інтегрованого підходу до здійснення соціального обслуговування населення на рівні громади.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 1. Моделі ведення випадку: мультидисциплінарна, трансдисциплінарна, міждисциплінарна.
 2. Мобілізація ресурсів громади щодо підтримки сімей із дітьми.
 3. Інноваційні моделі соціальної роботи з дітьми та сім'ями у громаді. Секторальна модель громади.
 4. Особливості організації соціальної роботи в громаді (різні підходи до визначення проблем і потреб членів громади; фази проведення оцінки громадою своїх потреб).
2. Опрацюйте такі законодавчі документи: Закон України «Про соціальні послуги», Сімейний кодекс України, Закон України «Про місцеве самоврядування», Закон України «Про попередження насильства в сім'ї», Закон України «Про охорону

дитинства», Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування».

3.Розробіть програму психосоціальної роботи, спрямовану на профілактику куріння для підлітків, юнаків і дівчат.

Література

1. Інновації у соціальних службах / За ред. Т. В. Семигіної. – К.: Пульсари, 2002. – 94 с.
2. Інноваційні моделі соціальних послуг: Проекти Українського фонду соціальних інвестицій / За ред. Н. В. Кабаченко. – К.: ЗАТ „ВІПОЛ”, 2006. – 320 с.
3. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. Комплекс / Автор.-упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та інш. / За заг. ред.: І. Д. Зверевої, Ж. В. Петрочко – К.: Фенікс, 2007. – 528 с.
4. Кривоконь Н.І. Проблеми соціальної роботи та соціальної політики в Україні / Н.І. Кривоконь. – Чернігів: Чернігівський державний технологічний університет, 2012. – 320 с.
5. Нові моделі соціальних служб для сім'ї і дітей: напрями, форми і методи роботи: Методичні матеріали для тренера / Авт.-упор. І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, О. А. Лещенко, Л. О. Ніколаєнко, О. В. Павлик, Л. І. Стрига, Н. В. Татарчук; За заг. ред. І. Д. Зверевої. – К., 2007.
6. Оцінювання потреб клієнтів соціальних служб: методичні рекомендації для закладів та установ, що працюють із вразливими групами населення / За ред. Сідельнік Л. Л. – К.: ТОВ «ЛДЛ», 2007.
7. Програма підготовки соціальних працівників інтегрованих соціальних служб. / За заг. ред. І. Д. Зверевої, В. О. Кузьмінського, І. Саммон. – К.: ПБО «Кожній дитині» в Україні, 2006. – 34 с.
8. Соціальні служби родині: розвиток нових підходів в Україні /За ред.. І. М. Григи, Т. В. Семигіної. – К., 2003. – 128 с.

9. Управление случаем в социальных службах при междисциплинарном взаимодействии в решении проблем детей. – М.: Полиграф сервис, 2005. – 112 с.

Заняття 4. Основні напрями роботи інтегрованих соціальних служб (2 години)

1. Соціальна робота з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах.
2. Робота з сім'ями, які виховують дітей раннього віку, щодо формування навичок усвідомленого батьківства і запобігання відмовам від немовлят.
3. Розвиток сімейних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.
4. Реінтеграція та соціалізація вихованців інтернатних закладів.
5. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх, реабілітація дітей, які перебувають у конфлікті з законом.

Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте особливості сім'ї як клієнта соціальної служби підтримки сім'ї та охарактеризуйте етапи процесу соціальної роботи з сім'єю.
2. Опишіть алгоритм дій соціального працівника під час першого візиту та методики встановлення контакту з сім'єю.
3. Перерахуйте складові соціального супроводу сім'ї, яка опинилася в складних життєвих обставинах.
4. Розкажіть про Школу усвідомленого батьківства – модель надання інтегрованих соціальних послуг.
5. Розкрийте особливості, напрями та форми співпраці спеціалізованої соціальної служби раннього втручання з іншими інституціями.
6. Охарактеризуйте розвиток сімейних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, як пріоритет державної політики у сфері захисту прав дітей.
7. Опишіть функції соціального працівника при здійсненні підготовки дитини-сироти до влаштування у прийомну сім'ю.
8. Сформулюйте критерії успішності соціального супроводження прийомних сімей.

9. Охарактеризуйте стратегії надання допомоги клієнтам соціального Центру матері і дитини.
10. Розкажіть про соціальну профілактику негативних явищ як головний напрям діяльності спеціалізованої служби супроводу дітей, які перебувають у конфлікті із законом.
11. Назвіть порядок здійснення соціальної реабілітації дітей, які перебувають у конфлікті з законом.
12. Доведіть, що Відновлювальний підхід у роботі з дітьми, які перебувають у конфлікті із законом, є інновацією профілактики правопорушень та соціальної реабілітації.
13. Охарактеризуйте моделі інтегрованої партнерської взаємодії на рівні міста і району. Оцініть ефективність надання послуг клієнту у рамках цих моделей.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 1. Алгоритм роботи з жінками, які висловили намір відмовитися від новонародженої дитини. Техніки встановлення контакту та проведення консультативних бесід.
 2. Принципи, форми і методи соціального супроводження прийомної сім'ї.
 3. Групові методи профілактики правопорушень.
2. Запропонуйте послідовність дій соціального працівника кризового центру у ході короткотривалого консультування просвітницько-рекомендаційного характеру.
3. Розкрийте особливості взаємодії учасників комплексного соціально-медичного супроводу сімей, яких торкнулася проблема ВІЛ/СНІД (вид діяльності спеціаліста соціальної роботи з молоддю; взаємодія з клієнтами; взаємодія з іншими установами або організаціями).

Література

1. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. Комплекс / Автор.-упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверєва, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та інш. / За

- заг. ред.: І. Д. Зверєвої, Ж. В. Петрович – К.: Фенікс, 2007. – 528 с.
2. Нові моделі соціальних служб для сім'ї і дітей: напрями, форми і методи роботи: Методичні матеріали для тренера / Авт.-упор. І. Д. Зверєва, З. П. Кияниця, О. А. Лещенко, Л. О. Ніколаєнко, О. В. Павлик, Л. І. Стрига, Н. В. Татарчук; За заг. ред. І. Д. Зверєвої. – К., 2007.
 3. Питання формування ефективності родинних форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування / Н. М. Комарова, Л. М. Мельничук, І. В. Пеша та ін. – К.: ДІПСМ, 2004. – 128 с.
 4. Прийомна сім'я: методика створення і соціального супроводу: Наук.-метод. посіб. / Г. М. Бевз, В. О. Кузьмінський, О. І. Нескучаєва та ін. – К.: Центр стратегічної підтримки, 2003. – 92с.
 5. Програма підготовки соціальних працівників інтегрованих соціальних служб / За заг. Ред. І. Д. Зверєвої, В. О. Кузьмінського, І. Саммон – К.: ПБО «Кожній дитині» в Україні, 2006. – 34 с.
 6. Соціальна робота з неповнолітніми, які перебувають у місцях позбавлення волі // За ред. Синьова В.М. – К., 2003. – 222 с.
 7. Соціальний супровід сімей, що опинились у складних життєвих обставинах. Метод. посіб. / Автор-упор. І. Д. Зверєва, Ж. В. Петрович та ін. – К.: ДЦССМ, 2006. – 84 с.
 8. Усвідомлене батьківство як основа повноцінного розвитку дитини та підвищення виховного потенціалу громади: Метод. матеріали до тренінгу / Упор. І. Братусь та ін. / За заг. Ред. Г. М. Лактіонової. – К.: Наук. світ, 2004. – 86 с.
 9. Формування навичок усвідомленого батьківства та ранній розвиток дитини: Метод. матеріали для тренера / Упоряд.: І. В. Братусь та ін.; За заг. Ред. Г. М. Лактіонової. – К.: Наук. світ, 2002. – 51 с.

Заняття 5. Організація соціальної підтримки сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах (2 години)

1. Організаційні принципи роботи спеціалізованої служби соціальної підтримки сімей (функції, методи роботи ССПС).

2. Завдання, основні напрями соціальної підтримки сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги.
3. Інформаційно-правова робота щодо формування відповідального батьківства та підготовки молоді до сімейного життя.
4. Профілактика раннього соціального сирітства.
5. Соціальний супровід дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей.
6. Надання соціальних послуг дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування.
7. Соціальний супровід сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах.
8. Соціальна реабілітація дітей та молоді з функціональними обмеженнями.

Запитання для самоконтролю

- 1 Розкрити сутність системи роботи спеціалізованих формувань з різними категоріями сімей.
- 2 Охарактеризуйте зміст та форми роботи закладів соціального спрямування.
- 3 Проаналізуйте особливості взаємодії суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах.
- 4 Визначити особливості організації консультативної, профілактичної та реабілітаційної роботи з сім'ями в умовах спеціалізованих служб.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 - 1 Особливості організації діяльності соціального гуртожитку, центру матері та дитини, центри соціально-психологічної допомоги.
 - 2 Нормативно-правове регулювання та загальна характеристика діяльності спеціалізованих закладів соціального спрямування, спрямованих на роботу з ВІЛ-інфікованими дітьми та молоддю.
 - 3 Вітчизняний та закордонний досвід надання соціальних послуг дітям, сім'ї та молоді.

4 Спеціалізовані служби за рубежом: організаційні принципи, напрями та методи роботи.

2. Запропонуйте програму реінтеграції дітей з особливими потребами в соціум.
3. Порівняйте діяльність різних спеціалізованих служб і закладів з напряду реабілітації дітей з функціональними обмеженнями.
4. Складіть комплексну програму соціальної реабілітації сім'ї, де виховується дитина з особливими потребами.

Література

1. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. Комплекс / Автор.-упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверєва, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та інш. / За заг. ред.: І. Д. Зверєвої, Ж. В. Петрович – К.: Фенікс, 2007. – 528 с.
2. Нові моделі соціальних служб для сім'ї і дітей: напрями, форми і методи роботи: Методичні матеріали для тренера / Авт.-упор. І. Д. Зверєва, З. П. Кияниця, О. А. Лещенко, Л. О. Ніколаєнко, О. В. Павлик, Л. І. Стрига, Н. В. Татарчук; За заг. ред. І. Д. Зверєвої. – К., 2007.
3. Соціальний супровід сімей, що опинились у складних життєвих обставинах: Метод. посіб. / Автор.-упорядн. І. Д. Зверєва, В. О. Кузьмінський, З. П. Кияниця, Ж. В. Петрович та ін. – К.: ДЦССДМ, 2007. – 84 с.
4. Соціальні служби родині: розвиток нових підходів в Україні /За ред.. І.М.Григи, Т.В.Семигіної. – К., 2003. – 128 с.
5. Формування навичок усвідомленого батьківства та ранній розвиток дитини: Метод. матеріали для тренера / Упоряд.: І. В. Братусь та ін.; За заг. Ред. Г. М. Лактіонової. – К.: Наук. світ, 2002. – 51 с.

Заняття 6. Соціальне обслуговування сім'ї, дітей і молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах (2 години)

1. Державне регулювання діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

2. Соціальні служби для сім'ї, дітей та молоді – полі функціональний суб'єкт соціальної роботи в Україні.
3. Загальна характеристика соціальних служб, діяльність яких спрямована на соціальну адаптацію дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.
4. Особливості організації діяльності закладів соціального спрямування для дітей (мета, завдання, функції).
5. Завдання, функції служб, діяльність яких спрямована на соціальну реабілітацію дітей та молоді з особливими потребами.
6. Організаційні принципи роботи з психосоціальної, соціальної підтримки та допомоги дітям, молодим людям, що живуть з ВІЛ/СНІД, членам їх сімей, здійснення соціального супроводу та патронажу сімей з медико-соціальними проблемами.

Запитання для самоконтролю

- 1 Охарактеризуйте нормативно-правове регулювання надання допомоги дітям і молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах.
- 2 Опишіть моделі надання соціальних послуг дітям і молоді з обмеженими можливостями.
- 3 Дайте загальну характеристику соціальних служб, діяльність яких спрямована на запобігання раннього соціального сирітства, соціальну адаптацію дітей–сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.
- 4 Розкажіть про основні напрямки роботи кризових центрів, види соціальних послуг та основні завдання.
- 5 Як реалізується соціальна підтримка та супровід дітей, молоді, що живуть з ВІЛ/СНІД, у діяльності спеціалізованих формувань?
- 6 Перерахуйте види соціальної допомоги або послуг, що надаються спеціалізованими службами при здійсненні соціального супроводу дітей, сімей та молоді, що живе з ВІЛ/СНІД.
- 7 Назвіть спеціалізовані служби з вуличної соціальної роботи, мету їх діяльності та основні напрямки роботи.
- 8 Якими засобами здійснюється соціальний супровід дітей, жінок, які опинилися на вулиці?

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 1. Нормативно-правове регулювання діяльності спеціалізованих закладів соціального спрямування.
 2. Сучасні аспекти соціальної роботи із дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями.
 3. Підтримка та організація груп взаємодопомоги та самопомоги ВІЛ-інфікованих молодих людей.
 4. Рейди та маршрути соціального інспектування як захід щодо запобігання дитячій бездоглядності.
2. Уявіть, що Ви представляєте інтереси сім'ї, в якій самотня мати виховує дитину-інваліда (з порушенням опорно-рухового апарату). До яких організацій Ви будете звертатися, щоб пом'якшити складну соціальну ситуацію?
3. Підготуйте дайджест наукових публікацій на тему: «Спеціалізовані соціальні служби, які працюють з дітьми».
4. Змодельуйте ситуацію роботи з підлітком (за ознаками є безпритульним). Яку стратегію поведінки Ви оберете? Опишіть план дій.
5. Складіть поетапний план роботи з сім'єю через надання допомоги шляхом корекції внутрішньо-сімейних відносин. Які, на ваш погляд, умови є необхідними для надання такого виду допомоги?
6. Складіть пам'ятку дітям і підліткам «Як вижити, якщо ви у небезпеці».

Література

1. Виявлення, попередження і розгляд випадків насильства та жорстокого поводження з дітьми. Методичні матеріали для соціальних працівників. Авт.-упор.: Дубініна І. М., Онишко Ю. В., Сміслова Л. В. – К., 2007, - 36 с.
2. Запобігання і протидія насильству в сім'ї: Методичні рекомендації для соціальних працівників. – К.: ДЦССМ, 2004. – 192 с.

3. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. Комплекс / Автор.-упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверєва, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та інш. / За заг. ред.: І. Д. Зверєвої, Ж. В. Петровича – К.: Фенікс, 2007. – 528 с.
4. Представництво інтересів соціально вразливих дітей та сімей: Навч. посіб. / За ред. Т. В. Семигіної. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 216 с.
5. Соціальний супровід сімей, що опинились у складних життєвих обставинах: Метод. посіб. / Автор.-упорядн. І. Д. Зверєва, В. О. Кузьмінський, З. П. Кияниця, Ж. В. Петрович та ін. – К.: ДЦССДМ, 2007. – 84 с.
6. Соціальні служби родині: розвиток нових підходів в Україні /За ред.. І.М.Григи, Т.В.Семигіної. – К., 2003. – 128 с.

Заняття 7. Традиційні та інноваційні форми державного влаштування дітей, що потребують соціального захисту (2 години)

1. Програми соціально-правового захисту дітей.
2. Створення та функціонування сімей, дитячих будинків сімейного типу.
3. Організація соціальної роботи з безпритульними дітьми.
4. Форми державного влаштування дітей-сиріт.
5. Інноваційні форми влаштування дітей-сиріт.

Запитання для самоконтролю

- 1 Які відомства в Україні причетні до надання допомоги різним групам дітей? Обґрунтувати.
- 2 Як здійснюється соціальний супровід дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей?
- 3 Які соціальні послуги надаються притулками для дітей служби у справах дітей?
- 4 Перерахуйте заклади соціального захисту для безпритульних дітей.
- 5 Розкажіть про соціальне обслуговування Центрами соціально-психологічної реабілітації дітей служби у справах дітей.
- 6 В чому реалізується підтримка дітей, які виховуються в інтернатних закладах?
- 7 Охарактеризуйте форми державного влаштування дітей-сиріт.

- 8 Перерахуйте інноваційні форми влаштування дітей-сиріт.
- 9 Визначте критерії успішності соціального супроводження прийомних сімей.
- 10 Які відомства в Україні причетні до надання допомоги різним групам дітей?

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 1. Нормативно-правове регулювання діяльності соціальних служб щодо підтримки дітей і молоді.
 2. Роль служб у справах дітей у соціальному захисті та профілактиці правопорушень неповнолітніх.
 3. Соціально-реабілітаційний центр – дитяче містечко.
 4. Інноваційні форми влаштування дітей-сиріт в регіоні.
2. Ознайомтеся з Пам'яткою для соціального працівника щодо проведення оцінки потреб прийомної дитини/дитини вихованця та Пам'яткою для соціального педагога щодо проведення оцінки кандидатів у прийомні батьки.
3. Окресліть умови підписання договору/ угоди про створення прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу.
4. Визначте напрями міжгалузевої взаємодії у процесі соціального супроводу прийомної сім'ї/ дитячого будинку сімейного типу.
5. Розкрийте сутність та методи проведення супервізії соціального супроводу прийомних сімей.

Література

1. Виявлення, попередження і розгляд випадків насильства та жорстокого поводження з дітьми. Методичні матеріали для соціальних працівників. Авт.-упор.: Дубініна І. М., Онишко Ю. В., Сміслова Л. В. – К., 2007, - 36 с.
2. Збірник нормативно-правових актів у сфері захисту прав дітей. – К.: Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ), 2002. – 318 с.
3. Методичний посібник по проведенню тренінг-курсу для соціальних працівників з питань підбору, підготовки та

- соціального супроводу прийомних батьків / Г. М. Бевз, А. Й. Капська, Н. М. Комарова та ін. – К.: Український ін-т соц. досліджень, 2000. – 128 с.
4. Механізми взаємодії органів державної влади та неурядових організацій у протидії щодо жорстокого поводження з дітьми. Навч.-метод. посіб. За ред. К. В. Левченко, І. М. Трубавіної. – К.: Юрисконсульт, 2005. – 452 с.
 5. Пеша І. В. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (проблеми реформування). – К.: Логос, 2000. – 87 с.
 6. Питання формування ефективності родинних форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування / Н. М. Комарова, Л. М. Мельничук, І. В. Пеша та ін. – К.: ДПКСМ, 2004. – 128 с.
 7. Право дитини на сім'ю. Тренінговий курс для спеціалістів соціальної сфери / Авт.-упоряд.: С. Ю. Буров, Т. В. Війцях, Є. В. Дубровська та інші. За заг. ред. Г. М. Лактіонової. – К.: Основа-Принт, 2007. – 432с.
 8. Приймна сім'я: методика створення і соціального супроводу: Наук.-метод. посіб. / Г. М. Бевз, В. О. Кузьмінський, О. І. Нескучаєва та ін. – К.: Центр стратегічної підтримки, 2003. – 92с.
 9. Приймна сім'я: оцінка ефективності опіки (методичні рекомендації для соціальних працівників) / О. О. Яременко, Н. М. Комарова, Г. М. Бевз, Л. С. Волинець та ін. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2000. – 78 с.
 10. Проведення комплексної оцінки потреб дитини в інтернатному закладі / Ю. Алімова, О. В. Безпалько, І. Д. Зверева та ін. – К.: видавництво ПП “Март”, 2006. – 131 с.
 11. Робота з дитиною у прийомній сім'ї. Метод. Посіб. – К.: ДПКСМ, 2003. – 188 с.
 12. Створення і діяльність кризових центрів для бездоглядних і безпритульних дітей / За ред. А. Й. Капської. – К.: Видавничий дім «КАЛИТА», 2003.
 13. Створення та функціонування прийомних сімей: Навч. посіб. для державних службовців / О. О. Яременко, Н. М. Комарова, Л. С. Волинець, І. В. Пеша. – К.: Український ін-т соц. досліджень, 2000. – 128 с.

14. Технології створення та функціонування прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу. Зб. метод. матеріалів / Автор. кол.: Г. М. Бевз, А. Й. Капська, Н. М. Комарова та ін. – К.: ДІПСМ, 2003. – 188 с.

Заняття 8. Організація профілактичної роботи в молодіжному середовищі (2 години)

1. Організаційні засади профілактичної роботи в молодіжному середовищі.
2. Профілактично-просвітницька робота серед дітей, молоді і різних категорій сімей.
3. Запобігання поширенню ВІЛ-інфекції серед молоді, яка вживає наркотики ін'єкційним шляхом.
4. Соціальна підтримка неповнолітніх та молоді, які перебувають у місцях позбавлення волі або засуджені до виконання покарань без позбавлення волі.
5. Соціальний супровід неповнолітніх, які повернулися з місць позбавлення волі.
6. Соціальна освіта та підтримка молоді в діяльності спеціалізованих формувань.

Затитання для самоконтролю

- 1) Охарактеризуйте організаційні засади діяльності мережі спеціалізованих служб у контексті зниження ризику негативних явищ у молодіжному середовищі.
- 2) Проаналізуйте нормативно-правове регулювання діяльності спеціалізованих закладів соціального спрямування, спрямованих на роботу з ін'єкційними споживачами наркотиків.
- 3) Розкрийте роль інформаційно-ресурсних центрів у проведенні роботи з профілактики тютюнопаління, наркотизації, запобігання розповсюдженню ВІЛ-СНІДу та хвороб, що передаються статевим шляхом у навчально-виховних закладах.
- 4) Опишіть організаційні принципи роботи спеціалізованої служби соціального супроводу неповнолітніх і молоді, які перебувають або повернулися з місць позбавлення волі.

- 5) Яким чином здійснюється нормативно-правове регулювання діяльності спеціалізованих формувань та закладів спрямованих на профілактику правопорушень та злочинності?
- 6) Перерахуйте основні функції спеціалізованої служби соціального супроводу у виправній, виховній колонії, слідчому ізоляторі.
- 7) Охарактеризуйте фактори ефективності діяльності соціальних служб щодо профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі.
- 8) Перерахуйте основні напрямки соціальної допомоги дітям і підліткам із девіантною поведінкою.
- 9) Охарактеризуйте підходи щодо формування і реалізації профілактичних програм по роботі з дітьми та молоддю.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:

- 1) Сучасні аспекти соціальної роботи зі студентською молоддю.
- 2) Студентська соціальна служба як форма роботи зі студентською молоддю.
- 3) Організаційні принципи роботи спеціалізованих формувань, консультативних пунктів для ін'єкційних споживачів наркотиків.
- 4) Досвід роботи регіональної мережі спеціалізованих служб з освітньо-профілактичної роботи.
- 5) Підготовка молоді до сімейного життя і усвідомленого батьківства.
- 6) Робота "Центру медико-соціальної допомоги дітям та молоді", "Клініки дружня до молоді".
- 7) Взаємодія центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді і установ виконання покарань у проведенні соціальної роботи з неповнолітніми та молоддю.
- 8) Психологічні технології соціальної роботи з профілактики розповсюдження СНІДу в студентській молоді.

2. Напишіть есе: Чому діяльність ЦСССДМ щодо профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі є недостатньо ефективною.

3. Проаналізуйте етапи діяльності служби по роботі з ін'єкційними споживачами наркотиків. Обґрунтуйте доцільність та певну послідовність діяльності.

4. Розробіть тематику соціально-психологічних тренінгів з профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі. Для кожної тематики визначити: вікову групу; категорію; стать; мету; визначити тривалість (кількість днів, годин, кількість занять).

5. Розробіть ідею акції з профілактики тютюнопаління серед студентської молоді: конкретну програму її втілення, визначити критерії ефективності, відповідальних, день й час її проведення. Час виконання: акція повинна бути реалізована протягом тижня після її розробки.

6. Напишіть казку для дітей дошкільного віку, спрямовану на формування негативного ставлення до тютюнопаління й усвідомлення важливості здорового способу життя.

Література

1. Зверева І. Д., Козубовська І. В., Керецман В. Ю., Пічкарь О. П. Соціальна робота з дітьми і молоддю (теоретико-методологічні аспекти) : навч.-практ. посібник для дистанційного навчання. – Ужгород, 2000. – Ч. І.
2. Комплексні програми центрів соціальних служб для молоді / За ред. С.В. Толстоуховай. – К.: УДЦССМ, 2001. – 204 с.
3. Методичний посібник з надання дружніх послуг для молоді / Авт. кол. І. М. Пінчук, В. А. Сановська і ін. – К. Державний центр соціальних служб для молоді, 2003 -159 с.
4. Методичний посібник з профілактики ВІЛ-інфекції серед молодих споживачів наркотиків / Б.П. Лазаренко, І.М. Пінчук, В.А. Сановська – К.: Державний центр соціальних служб для молоді 2002.- 112 с.
5. Методичні рекомендації до комплексної програми "Профілактика негативних явищ у дитячому та молодіжному середовищі" / А.М. Павленко, І.М. Пінчук, Л.П. Шнеренко. – К.: УДЦССМ, 2001. - 72 с.

6. Методичні рекомендації соціальним працівникам центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо організації діяльності служб роботи з ін'єкційними споживачами наркотиків /Варбан М., Івчук В, Камінник І, Микитюк М., Пінчук І., Сановська В. – К.: ДЦСССДМ, 2007.
7. Превентивна робота з молоддю за методом «рівний–рівному»: Навч. посіб. / За ред. І. Д. Зверевої. – К.: Навчальна книга, 2002. – 256 с.
8. Романова Н.Ф. Методичні рекомендації щодо створення та розвитку студентських соціальних служб. – К.: ДЦСССДМ, 2005. – 116 с.
9. Соціальна, педагогічна та психокорекційна робота з неповнолітніми, засудженими до покарань, не пов'язаних із позбавленням волі: Метод. посіб. з питань соціальної реабілітації у громаді неповнолітніх засуджених / Авториупорядн.: Т. П. Авельцева, З. П. Бондаренко, Н. В. Зимівець та ін.; За наук. ред. І. Д. Зверевої. – К.: Науковий світ, 2006. – 277с.

Заняття 9. Розвиток мережі служб невідкладної психологічної допомоги – «Телефон довіри» (2 години)

1. «Телефон довіри» як організаційна форма соціальної допомоги.
2. Мета, завдання, функції роботи служб невідкладної психологічної допомоги.
3. Основні етапи створення «Телефонів довіри».
4. Основні завдання роботи та функції мережі «Телефонів довіри».
5. Принципи, напрями та види роботи служби.
6. Етика телефонного консультування.
7. Загальні правила роботи.

Запитання для самоконтролю

- 1 Поясніть, чому «Телефон довіри» (ТД) є поширеним видом сучасної соціальної роботи з різними категоріями населення України?
- 2 Опишіть етапи становлення та розвитку спеціалізованих служб «Телефон Довіри» в Україні.

- 3 Розкрийте особливості, переваги та обмеження дистанційного консультування.
- 4 Назвіть функції дистанційного консультування в системі соціальної роботи.
- 5 Назвіть основні напрями роботи спеціалізованих служб «Телефон Довіри».
- 6 Розкрити суттєві ознаки відмінності телефонного консультування від інших видів психологічної допомоги.
- 7 Наведіть базові принципи телефонного консультування.
- 8 Охарактеризуйте основні напрями та види роботи служби ТД.
- 9 Перерахуйте загальні правила ефективної роботи телефонного консультанта.
- 10 Розкрийте основну ідею телефонного консультування.
- 11 Перерахуйте правила уникнення маніпулятивної форми спілкування з клієнтами.
- 12 Перерахуйте основні недоліки роботи ТД.
- 13 Розкрийте особливості роботи з агресивними, маніпулятивними та психічно хворими абонентами.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 1. Спеціалізовані лінії ТД.
 2. Проблеми та перспективи системи ТД.
 3. Ролі телефонного консультанта.
 4. Стереотипи поведінки консультанта у ситуаціях взаємодії та досягнення мети.
 5. Проблема суїциду у телефонному консультуванні
 6. Консультування дітей та підлітків у кризових станах.
 7. Психологічна грамотність телефонного консультанта щодо професійного вигорання.
2. Запропонуйте вправи на відпрацювання навичок встановлення контакту у телефонному діалозі.
3. Складіть сценарій телефонного діалогу з суїцидальним абонентом.

Література

1. Моховиков А.Н. Телефонное консультирование. – М.: Смысл, 2001. – 494 с.
2. Організація діяльності консультативних пунктів «Довіра» центрами соціальних служб для молоді (методичний посібник) / Авт. кол. Ю. В. Калашніков, Т. В. Колодуб, І. Ф. Ільїнська, Б. П. Лазаренко, І.М. Пінчук, В.А. Сановська. – К: Державний центр соціальних служб для молоді, 2003. – 144 с.
3. Організація та діяльність груп взаємодопомоги при консультативних пунктах «Довіра» (методичні рекомендації) / Авт. кол. Ю. В. Калашніков, І. М. Пінчук, В. А. Сановська -. К: Державний центр соціальних служб для молоді, - 88 с.
4. Підготовка телефонних консультантів та волонтерів до роботи на «Телефоні довіри» (з досвіду роботи Запорізького ОЦССМ). – З., 2003. – 98 с.
5. Содержание и методы психосоциальной практики. – М.: Академия, 2005.
6. Халанская В. А., Ситникова М. А. Содержание и методика психосоциальной работы в системе социальной работы: Учебно-методическое пособие / В. А. Халанская, М. А. Ситникова. – Белгород : Изд-во БелГУ, 2009.
7. Хачатурян С. Д. Психологические условия эффективности функционирования «Телефонов Доверия». Учебно-метод. пособие. Владимир, 2000.

Заняття 10. Особливості використання інтегрованого підходу у наданні соціальних послуг в умовах села (селища)(2 години)

1. Організаційно-змістові засади соціальної роботи в селі (селищі)
2. Специфіка надання інтегрованих соціальних послуг дітям і сім'ям в умовах села (селища).
3. Моделі інтегрованої партнерської взаємодії на рівні міста і району.

Запитання для самоконтролю

- 1 Охарактеризуйте основні принципи соціальної роботи у сільській місцевості.

- 2 Перерахуйте основні завдання сільського (селищного) центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.
- 3 Назвіть пріоритетні напрями роботи інституцій села (селища).
- 4 Чим регламентується діяльність соціального працівника на селі?
- 5 Перерахуйте обов'язки селищного (сільського) соціального працівника, викладені в його посадовій інструкції.
- 6 Поясніть, чому запровадження в сільській місцевості моделі інтегрованих соціальних послуг є надзвичайно перспективним напрямом у сфері соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю.
- 7 Розкрийте специфіку діяльності соціального працівника в сільській місцевості на засадах інтегрованого підходу.
- 8 Охарактеризуйте спрямованість інтегрованої моделі соціальних послуг в сільській місцевості.
- 9 Опишіть складові роботи сільського соціального працівника з клієнтом.
- 10 Сформулюйте алгоритм впровадження інтегрованої моделі соціальних послуг на селі.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем:
 1. Вимоги до соціальних працівників соціальних служб. Ознаки професійної діяльності.
 2. Інтегрований підхід до здійснення соціального обслуговування населення на рівні громади.
 3. Сучасні способи активізації громади.
2. Підготуйте дайджест наукових публікацій на одну з тем: «Мережа спеціалізованих формувань в Україні»; «Спеціалізовані соціальні служби, які працюють з дітьми»; «Спеціалізовані соціальні служби, які працюють з сім'ями». «Спеціалізовані соціальні служби, які працюють з молоддю».
3. Розробіть план індивідуальної та групової консультації з близькими та родичами клієнта, який страждає алкогольною залежністю.
4. Розробіть план індивідуальної та групової консультації з людьми, які пережили втрату близьких людей.

Література

1. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та учнівською молоддю в територіальній громаді: теоретико-методичні основи. – К.: Науковий світ, 2006. – 363 с.
2. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. Комплекс / Автор.-упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверєва, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та інш. / За заг. ред.: І. Д. Зверєвої, Ж. В. Петрович – К.: Фенікс, 2007. – 528 с.
3. Методичні рекомендації для соціальних працівників сільських та селищних центрів СССДМ / Н. М. Комарова, О. В. Вакуленко, А. Г. Зінченко та ін. – К.: ДСССДМ, 2005. – 176 с.
4. Стан та соціальний захист сільських дітей. Тематична державна доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2004 р. – К.: ДПКСМ, 2005. – 250 с.

ЗМІСТОВНІ МОДУЛІ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Індивідуальні завдання

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи організації роботи соціальних служб

Модуль самостійної роботи:

1. Сучасний стан та перспективи розвитку системи державних і спеціалізованих служб в Україні. Форма контролю: *перевірка есе*.
2. Організаційні принципи діяльності соціально-психологічної служби в школі. Форма контролю: *колоквіум*.

Змістовий модуль 2. Практична реалізація роботи в соціальних службах (технології, основні напрями)

Модуль самостійної роботи:

1. Досвід організації соціальної роботи з жінками. Форма контролю: *презентація*.
2. Індивідуальне науково-дослідне завдання – На основі вивчення додаткової літератури про особливості роботи однієї із соціальних служб розробіть авторський *проект* недержавної соціальної служби.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ (екзамену)

1. Завдання та призначення сучасної соціальної роботи.
2. Принципи сучасної соціальної роботи.
3. Суб'єкти та об'єкти соціальної роботи.
4. Формування системи соціальних служб як важливий напрямок соціальної політики в суспільстві.
5. Загальна характеристика системи соціальних служб в Україні.
6. Місце соціальних служб в системі соціального захисту. Передумови створення соціальних служб в Україні.
7. Сутність соціального обслуговування і соціальні служби. Поняття «соціальні служби», «спеціалізовані соціальні служби».
8. Соціальні служби: типи, структура, особливості функціонування.
9. Мета, завдання та принципи діяльності соціальних служб.
10. Організаційна структура соціальної служби.
11. Організація процесу надання соціальних послуг згідно із державними стандартами.
12. Поняття про державний соціальний стандарт соціальної роботи з дітьми, молоддю та різними категоріями сімей.
13. Види соціальних служб та їх призначення і форми підпорядкування.
14. Інформування населення про діяльність соціальної служби та соціальні послуги.
15. Використання інформаційних технологій в діяльності соціальних служб.
16. Вибір моделі зв'язків із громадськістю для соціальної служби.
17. Міжвідомча і секторальна співпраця у сфері здійснення соціальної роботи.
18. Мережа організацій, причетних до розв'язання соціальних проблем в Україні.
19. Зміст інтегрованого (системного) підходу в сучасній соціальній роботі.
20. Діяльність інтегрованих соціальних служб у контексті державної політики щодо забезпечення прав дітей.

21. Розвиток інтегрованих соціальних служб як інноваційної моделі надання соціальних послуг населенню.
22. Особливості діяльності спеціалізованих соціальних служб та механізми забезпечення ефективності роботи інтегрованих соціальних служб.
23. Поняття про соціальні технології. Оцінювання як фундаментальна технологія соціальної роботи.
24. Оцінка потреб дітей, її предмет та об'єкт. Принципи оцінки та етапи її здійснення.
25. Ведення випадку – ключова технологія роботи інтегрованих соціальних служб.
26. Стратегія втручання як ефективна технологія надання соціальної допомоги. Типи стратегій втручання.
27. Раннє втручання як технологія соціальної роботи.
28. Особливості, напрями та форми співпраці спеціалізованої соціальної служби раннього втручання з іншими інституціями.
29. Отримувачі послуг, які надають інтегровані соціальні служби.
30. Школа усвідомленого батьківства – як модель надання інтегрованих соціальних послуг.
31. Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді як суб'єкти реалізації соціальної політики.
32. Організація діяльності спеціалізованих формувань з дітьми та молоддю, які живуть із ВІЛ/СНІД.
33. Мета, завдання, функції, принципи і напрями роботи служб невідкладної психологічної допомоги –“Телефон довіри”.
34. Принципи, напрями та види роботи служби “Телефон довіри”.
35. Розвиток сімейних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, як пріоритет державної політики у сфері захисту прав дітей.
36. Принципи, форми і методи соціального супроводу прийомної сім'ї.
37. Послідовність роботи служби розвитку сімейних форм виховання.
38. Місце і роль реабілітаційних центрів у вирішенні проблеми соціальної політики в Україні.

- 39. Стратегії надання допомоги клієнтам соціального Центру матері і дитини. Особливість функціонування Центру.
- 40. Соціальні служби та центри для осіб постраждалих від насилля.
- 41. Пенсійний фонд. Завдання, форми і методи роботи.
- 42. Організаційні принципи діяльності соціально-психологічної служби в школі.
- 43. Організаційно-змістові засади соціальної роботи в селі (селищі). Специфіка надання соціальних послуг дітям і сім'ям в умовах села (селища).

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

Основна література

- 1) Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. комплекс / Автор.-упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та ін. / За заг. ред.: І. Д. Зверєвої, Ж. В. Петрович. – К.: Фенікс, 2007. – 528 с.
- 2) Нові моделі соціальних служб для сім'ї і дітей: напрями, форми і методи роботи: Методичні матеріали для тренера / Авт.-упор. І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, О. А. Лещенко, Л. О. Ніколаєнко, О. В. Павлик, Л. І. Стрига, Н. В. Татарчук; За заг. ред. І. Д. Зверєвої. – К., 2007.
- 3) Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; За заг. ред. І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. – К.: Наук. світ, 2009. – 233 с.
- 4) Соціальний супровід сімей, що опинились у складних життєвих обставинах: Метод. посіб. / Автор.-упоряд. І. Д. Зверева, В. О. Кузьмінський, З. П. Кияниця, Ж. В. Петрович та ін. – К.: ДЦССДМ, 2007. – 84 с.
- 5) Тимошко Г. М. Організація діяльності державних і спеціалізованих служб : навчальний посібник / Г. М. Тимошко. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. – 248 с.

Допоміжна

- 1) Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та учнівською молоддю в територіальній громаді: теоретико-методичні основи / О. В. Безпалько. – К.: Наук. світ, 2006. – 363 с.
- 2) Інновації у соціальних службах / За ред. Т. В. Семигіної. – К.: Пульсари, 2002. – 94 с.
- 3) Інноваційні моделі соціальних послуг: Проекти Українського фонду соціальних інвестицій / За ред. Н. В. Кабаченко. – К.: ЗАТ «ВІПОЛ», 2006. – 320 с.

- 4 Методические материалы по подготовке приемных родителей / Автор. кол.: Л. М. Абросова, Е. В. Водопьян, Н. Б. Девон. – СПб.: СПбОО «Врачи детям», 2006. – 112 с.
- 5 Методичний посібник по проведенню тренінг-курсу для соціальних працівників з питань добору, підготовки і соціального супроводу прийомних батьків / Г. М. Бех, А. Й. Капська, Н. М. Комарова та ін. – К.: Український Ін-т соціальних досліджень, 2000. – 128 с.
- 6 Методичні рекомендації для соціальних працівників сільських та селищних центрів СССДМ / Н. М. Комирова, О. В. Вакуленко, А. Г. Зінченко та ін. – К.: ДСССДМ, 2003. – С. 89-91, 176.
- 7 Надання допомоги «дітям вулиці» та соціально-незахищеним дітям і підліткам: інформ.-метод. збірник / За ред. С. В. Толстоухової, К. Акстманн. – К., 2003. – С. 18-23.
- 8 Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проєктів / О. О. Яременко, О. Р. Артюх, О. М. Балакірева та ін. – К.: ДЦССМ, 2002. – 132 с.
- 9 Пеша І. В. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (проблеми реформування) / І В. Пеша. – К.: Логос, 2000. – 87 с.
- 10 Питання формування ефективності родинних форм виховання дітей, позбавлених батьківського піклування / Н. М. Комарова, Л. М. Мельничук, І. В. Пеша та ін. – К.: ДІПСМ. 2004. – 128 с.
- 11 Представництво інтересів соціально вразливих дітей та сімей: Навч. посіб. / За ред. Т. В. Семигіної. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 216 с.
- 12 Прийомна сім'я: методика створення і соціального супроводу: Наук.-метод. посіб. / Г. М. Бевз, В. О. Кузьміж О. І. Нескучаєва та ін. – К: Центр стратегічної підтримки 2003. – 92с.
- 13 Програма підготовки соціальних працівників інтегрованих соціальних служб. / За заг. ред. І. Д. Звереві, В. О. Кузмінського, І. Саммон. – К.: ПБО «Кожній дитині» в Україні 2006. – 34 с.
- 14 Сатановська Л. А. Організація соціальної роботи з різними групами клієнтів: Навч. посіб. /

- Л. А. Сатановська. – К.: Національний університет біоресурсів і природокористування України. 2008. – 308 с.
- 15 Соціальний супровід сімей, що опинились у складних життєвих обставинах. Метод. посіб. / І. Д. Зверева, В. О. Кузьмінський, Ж. В. Петрович та ін. – К.: ДЦССДМ., 2006. – 84 с.
 - 16 Соціальні послуги: 85 питань та відповідей. Проект ТАСІС «Посилення регіональних соціальних служб в Україні». – 2004.
 - 17 Соціальні служби родині: розвиток нових підходів в Україні (перевидання) / За ред. І. М. Григи, Т. В. Семигіної. – К., 2003.
 - 18 Створення та функціонування прийомних сімей: Навч. Посіб. для державних службовців / О. Яременко, Н. Комарова, Л. Волинець, І. Пеша. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2000. – 128 с.
 - 19 Технології створення та функціонування прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу: 36 метод. матеріалів / Автор. кол.: Г. М. Бевз, А. Й. Капська, Н. М. Комарова та ін. – К: ДПКСМ, 2003. – 188 с.
 - 20 Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю: Навч.посіб. / І. М. Трубавіна. – К.: ДЦССМ, 2002. – 132с.
 - 21 Формування навичок усвідомленого батьківства та ранній розвиток дитини: Метод. матеріали для тренера / Упоряд.: І. В. Братусь та ін.; За заг. Ред. Г. М. Лактіонової. – К.: Наук. світ, 2002. – 51 с.

Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про соціальні послуги» від 19.04.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 08.02.2011: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=966-15> – Загол. з екрану. – Мова укр.;
2. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоді» від 21 червня 2001 року № 2558-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.search.ligazakon.ua>;
3. Соціальний супровід // Режим доступу: <http://zakon.lिकासoft.com.ua/component/lica/?href=0&view=text&base=24&id=22870&menu=22927>;
4. Соціальне супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу // Режим доступу: <http://zakon.lिकासoft.com.ua/component/lica/?href=0&view=text&base=24&id=22856&menu=22913>.

Навчальне видання

Дубініна Яна Павлівна

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ

Методичні вказівки
до практичних занять
для студентів спеціальності 231 «Соціальна робота»

За редакцією автора

Підп. до друку 24.12.2018. Формат 60х84/16.
Ум.-друк. арк. 3,37. Тираж 25. Зам. № 1782.

Видавець і виготовлювач
Видавництво „Друк Південь”
Тел. 097 212 29 75